

Nr 764.

Av herr **Meyerhöffer m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, angående försvarsväsendets ordnande.

I proposition nr 225 har Kungl. Maj:t anført beträffande det s. k. civila luftskyddet, att, enär frågan därom lärer böra bliva föremål för en ytterligare utredning inom Kungl. Maj:ts kansli innan slutlig ståndpunkt fattas, närmare uttalande angående vare sig principerna för ordnandet av ett luftskydd eller organisationen i övrigt av detsamma icke kunde göras.

Frågan om det civila luftskyddet har varit hänvisad till såväl 1930 års försvarskommission som den s. k. luftförsvarsutredningen, men torde dessförinnan hava varit föremål för utredning under större delen av 1920-talet.

Enligt 1930 års försvarskommission (del II, sid. 47) borde det tillkomma statsmakterna att snarast vidtaga åtgärder för åvägabringandet av ett civilt luftskydd. Därvid borde i första hand anstalter vidtagas för luftskyddets reglerande i författningsväg. Av vikt vore att fastslå, vilka skyldigheter, som å förevarande område skola åvila staten, kommunerna och enskilda. Det civila luftskyddet syntes kommissionen böra organiseras efter i huvudsak följande principer.

»Kungl. Maj:t utövar högsta luftskyddsmyndigheten i riket. Den centrala planläggningen och ledningen av luftskyddet bör närmast handhavas av socialdepartementet. Det bör ankomma på chefen för detta departement att härvid inhämta förslag från militära myndigheter.

Närmast under Kungl. Maj:t bör luftskyddets planläggning och ledning åligga i Stockholm överståthållarämbetet och i länen vederbörande länsstyrelse.

Inom orter, där luftskydd bör organiseras, böra detaljplanläggningen och ledningen tillkomma högsta polismyndigheten eller särskild av länsstyrelsen därtill förordnad myndighet.

Sakkunnig personal bör ställas till de myndigheters förfogande, vilka hava att handlägga luftskyddsärenden. Denna personal bör representera olika verksamhetsområden, såsom brandskydd, sjukvård o. s. v. Så bör särskilt vara fallet vid den centrala handläggningen av luftskyddsärenden (inom socialdepartementet). Inom länsstyrelserna (överståthållarämbetet) böra luftskyddsärendena handläggas av viss tjänsteman, lämpligen en till förfogande ställd sakkunnig officer (militärassistent). Härigenom åvägabringas enklast sammanhang mellan det militära luftförsvarets och det civila luftskyddets olika anstalter.»

Sedan försvarskommissionen avgav sitt betänkande hava händelser inträffat, vilka i utomordentlig grad understryka behovet av snara åtgärder

för åvägabringande av ett civilt luftskydd. Den kraftiga upprustning icke minst i luften, vilken försiggår i de flesta stater, pekar tydligt på den vikt, som luftkrigföringen måste tillmätas. Hand i hand med utökningen av flygstridskrafterna går överallt utvecklingen av det civila luftskyddet. I England, där tidigare endast ringa intresse kunnat konstateras därför, pågår sedan juli 1935, då en särskild avdelning inom Home Office bildades för luftskyddet, en livlig statligt ledd verksamhet på detta område. Ett flertal stater hava sällat sig till de av försvarskommissionen angivna, som erhållit luftskyddslagar. I Danmark har efter utfärdandet den 11 maj 1935 av en lag om anordningar för den civila befolkningens skyddande mot följderna av flyganfall det statligt ledda och av politiska partilinjer obundna luftskyddsarbetet kraftigt aktiviserats. Veterligt är vårt eget land jämte Norge det enda i Europa, där statsmakterna icke tagit om hand frågan om civilbefolkningens skydd mot flyganfall.

Enligt vårt förmenande äro omedelbara åtgärder för åstadkommande av ett civilt luftskydd nödvändiga. Det försprång, vilket andra länder i denna fråga vunnit, får icke genom ytterligare dröjsmål förstöras. För varje försummat tillfälle till luftskyddsåtgärders vidtagande fördyras den slutliga organisationens genomförande. Bristen på statlig kontroll medför även fara för, att oriktig materiel anskaffas och olämpliga åtgärder vidtagas av den allmänhet, som på egen hand vill föranstalta om skydd.

Försvarskommissionen har i sitt betänkande (del II, sid. 43 ff.) i allmänna drag angivit de åtgärder för civilt luftskydd, som kunna vidtagas. I stort sett kunna de uppdelas i fyra grupper: planläggning, materielanskaffning, personalutbildning och utfärdande av lagar och förordningar m. m. Av dessa äro de tre sistnämnda i viss mån avhängiga av den första, planläggningen, genom vilken behoven skola fixeras. Den betydelsefullaste och för alla övriga åtgärders effektiviserande viktigaste angelägenheten är emellertid det snara utfärdandet av luftskyddslagar och -förordningar m. m. Försvarskommissionen har endast flyktigt berört denna fråga och icke framlagt några förslag däri. Vi finna oss icke heller i stånd att nu förelägga riksdagen några utformade förslag i dessa ärenden främst på grund av att den hittillsvarande planläggningen i brist på statlig ledning icke kunnat skapa tillräckligt underlag därför. Vi vilja dock framhålla betydelsen av att förslag snarast framkomma. Dessa böra enligt vårt förmenande omfatta icke blott bestämmelser för organisationen av planlägningsarbetet samt ansvarsfördelningen och skyldigheten att deltaga däri ävensom hur kostnaderna för såväl planläggning som materielanskaffning och utbildning skola fördelas utan jämväl taga sikte på sådana frågor som regler för den frivilliga luftskyddsverksamheten och dennas understödjande, obligatorisk gassjukvårdsutbildning för läkare och sjuksköterskor, luftskyddets upptagande i apotekare-, ingenjör- och arkitektutbildningen, bestämmelser för hänsynstagande i vissa fall till luftskyddet vid bebyggelse och stadsplanering, luftskyddets sammanhang med arbetarskyddslagstiftningen, åläggande för statliga, kommunala och enskilda verk att utrusta och vid krigstillfälle hålla i beredskap avdel-

ningar för reparationer, röjnings- och räddningstjänst m. m., luftskyddsövningars avhållande i fred o. s. v. I samtliga dessa och hithörande frågor synas oss beslut vara nödvändiga snarast möjligt.

För att föra frågan om det civila luftskyddet framåt fordras emellertid i första hand en undersökning av behovet av åtgärder på olika platser eller med andra ord en preliminär planläggning, vars resultat kunna sammanställas och ligga till grund för ett bedömande av såväl kostnaderna och dessas fördelning som även behovet av lagstiftningsåtgärder. Den erforderliga planläggningen kan emellertid icke komma till stånd med mindre Kungl. Maj:t anger, vem som skall verkställa densamma, och i den mån så är erforderligt ställer erforderlig personal till förfogande. Vi hava icke kunnat finna något skäl att frångå den av försvarskommissionen föreslagna organisationen. Enligt denna skulle planläggningen verkställas huvudsakligen av överståthållarämbetet i Stockholm samt av länsstyrelserna, vilka bland annat härför skulle erhålla förstärkning av arbetskraften genom tillkomsten av militärassistenter.

Härutöver erfordras dock för socialdepartementets ledning av verksamheten viss till detta departement ansluten personal, förslagsvis organiserad såsom en luftskyddsbyrå inom departementet.

Luftskyddsbyråns uppgifter torde i främsta rummet böra vara att utarbета förslag till lagbestämmelser och förordningar för det civila luftskyddet,

att medelst föreskrifter, anvisningar och råd leda planlägningsarbetet och säkerställa enhetligheten däri inom riket,

att granska och till Kungl. Maj:t för fastställelse insända luftskyddsplaner,

att utfärda direktiv och bestämmelser för den frivilliga luftskyddsverksamheten,

att efter kontroll godkänna luftskyddsmateriel och utfärda föreskrifter för sådan,

att samla erfarenheter inom luftskyddets område från olika delar och håll inom landet samt från utlandet, föranstalta om försöksverksamhet samt utgöra en central myndighet, där översikt över organisationen av luftskyddet är till fönnandes, samt

att förmedla samarbetet mellan de högre civila och militära myndigheterna.

Personalbehovet för lösandet av dessa uppgifter blir beroende på den blivande luftskyddsverksamhetens och organisationens omfattning, vilken det ankommer på Kungl. Maj:t att reglera i och med fastställandet av luftskyddsplanerna. Den kan emellertid icke nu slutgiltigt bedömas och följaktligen icke heller personalbehovet bestämmas. Otivelaktigt komma luftskyddsbyråns arbetsuppgifter att bliva betydande.

I första hand föreligger emellertid behov av en särskild föredragande för luftskyddsärenden inom socialdepartementet. Denne kommer redan från begynnelsen att behöva tillgång till juridisk, teknisk, medicinsk och militär sakkunskap för handläggning av ärenden rörande lantreglering, kommunala

ärenden, polisärenden, byggnads- och stadsplaneärenden, sjukvårds- och gas-skyddsärenden, lag- och författningsfrågor m. m. samt för samarbetet med högskolor, militära myndigheter, försöksanstalter o. s. v. I viss utsträckning torde sådan sakkunskap finnas inom departementet, i många fall måste dock särskilda åtgärder vidtagas för att tillföra luftskyddsbyrån densamma. Av betydelse torde även vara, att byråns personal beredes möjlighet till resor i viss omfattning.

Kostnaden för en dylik byrå (arvoden till personal, reseersättningar, expenser) torde kunna beräknas tills vidare till 30,000 kronor. Anslag härför bör uppföras under femte huvudtiteln i riksstaten för budgetåret 1936/1937.

Vi hava ovan erinrat, att enligt försvarskommissionens förslag borde vid samtliga länsstyrelser anställas militärassistenter för handhavande av på länsstyrelserna beroende åtgärder ifråga om det civila luftskyddet. Kommissionen har framhållit, att länsstyrelserna redan nu hade synnerligen betydelsefulla åligganden att fullgöra vid krig eller krigsfara och att detta erfordrade ett omfattande förberedelsearbete i fredstid. Därest det civila luftskyddet skulle erhålla en nödvändig organisation, komme allt flera uppgifter att åläggas länsstyrelserna, för vilkas handhavande fordrades biträde av militär sakkunskap. För att länsstyrelserna icke skulle vara beroende av tillfälligheter för erhållande av denna permanent nödvändiga arbetskraft, borde inrättas särskilda arvodesbefattningar, avsedda för pensionerade officerare, vilka lämpligen borde benämnas militärassistenter vid länsstyrelsen. Arvode borde utgå med samma belopp som till rullföringsbefälhavare, eller 3,180 kronor för år. Kostnaden för denna organisation borde bestridas från socialdepartementets huvudtitel.

Detta förslag har mottagits med allmänt gillande såväl av de militära myndigheterna som av länsstyrelserna, vilka vitsordat behovet i länsstyrelserna av militär sakkunskap. Trots detta har chefen för försvarsdepartementet icke ansett sig böra framlägga förslag i ämnet utan har hänvisat till behovet av kompletterande utredning.

Vi kunna icke finna annat än att den föreslagna anordningen, som synes mycket lämplig, omedelbart bör genomföras. Särskilt med hänsyn till behovet av snabba åtgärder i avseende å det civila luftskyddet böra länsstyrelserna så snart som möjligt förses med erforderlig arbetskraft. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande militärassistenternas ställning m. m. Vi vilja här föreslå, att erforderliga medel ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för inrättande av dylika befattningar redan från och med budgetåret 1936/1937. Kostnaden härför, vilken bör bestridas från anslag å femte huvudtiteln, beräkna vi till 104,500 kronor, därav till arvoden ($25 \times 3,180$) 79,500 kronor samt till resekostnader och expenser ($25 \times 1,000$) 25,000 kronor eller i avrundat tal 105,000 kronor.

På grund av vad vi sålunda anfört hemställa vi, att riksdagen måtte

dels under riksstatens femte huvudtitel för budgetåret 1936/1937 anvisa

till upprättande av en luftskyddsbyrå inom socialdepartementet ett anslag av 30,000 kronor samt

till anställande av militärassistenter vid länsstyrelserna ett anslag av 105,000 kronor;

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om omedelbart vidtagande av åtgärder för åstadkommande av ett civilt luftskydd samt, i den mån lagbestämmelser erfordras, framläggande för 1937 års riksdag av lagförslag i ämnet.

Stockholm den 21 april 1936.

Alf Meyerhöffer.

John Gustafsson
i Välsnäs.

C. Gösta Jacobsson.
